

נושא העלון

חלת מפתח.
אכילת מצה אחר
פסח.
גשמים בין פסח
לשבועות.
שילוח הקן בימים
אלו.
חודש אייר – רפואה.
לקיחת מלח בשעה
שסופרים את העומר

מהתוך סדרת הספרים "לב המועדים"

יהוה לב המועדים

הלכות והליכות בין פסח לשבועות

חלה בצורת מפתח

יש שנהגו בשבת "שמיני" אחר הפסח או פרשת "אחרי מות" שחל לפעמים אחר הפסח לעשות חלה בצורת מפתח (אמרי פנחס שבת ומועדים אות רחצ, רב טוב פרשת שמיני ד"ה וזאת).

הטעם: כי בעת הזאת כאשר נכנסו אבותינו לארץ ישראל פסקו מלאכול מן (עיי' יהושע ה יא) ומאז התחילו לאכול מתבואת הארץ והוצרכו לפרנסה ודבר ידוע שלכל דבר יש שער כמו שמתפללים שיפתח לנו ה' שערי פרנסה ומזה הגיע המנהג לעשות צורת מפתח על חלות לרמוז שיפתח לנו ה' שערי פרנסה (אוהב ישראל מאפסא לקומים לפרשת שמיני).

טעם אחר: לפי שבימים אלו אנו סופרים את העומר במשך מ"ט יום עד נ' שערי בינה ואנו הולכים משער לשער ולכל שער יש מפתח על כן אנו עושים צורת מפתח (שם).

טעם אחר: על פי מה שנאמר בשיר השירים (ה ב) "פתחי לי אחותי רעייתי" ואמרו במדרש (שהש"ר שם) שאומר הקב"ה לכנסת ישראל "פתחו לי כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם" לפי שבפסח היו כל השערים פתוחים ואח"כ ננעלו השערים ואנו צריכים לפותחן ולזה אנו עושים צורת מפתח לרמוז בזה שאנו פותחים מעט על ידי מצות שבת וה' הטוב יפתח לנו ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים יפתח וכאשר נתן לאבותינו את המן בחודש אייר שמברכים בשבת זו (שם).

טעם אחר: לפי שער עכשיו היה חמץ אסור והיינו סגור ונעול ובעת אחר הפסח הותר והיינו שנפתח במפתח (ספר יד אפרים).

טעם אחר: לרמוז ששער הגאולה שנפתח בפסח ראשון ישאר פתוח עד לפסח שני שגם אז נהוג לאכול מצות (דפי ייווא).

טעם אחר: לפי שהחמץ הנמכר יש הרי מפתח אותו מסרו לגוי ועתה לאחר הפסח כשמחזירים את החמץ מראים שקיבלו חזרה את המפתח (שם).

טעם אחר: לפי שבפרשיות שמיני ואחרי מות נאמר בהם להישמר ממאכלות אסורות ומערייות לכן עושים חלת מפתח להורות על זה שמא שנאמר בפרשיות הללו הן המפתח לפתוח הלב לעובדו בכל דבר (אמרי פנחס שם).

יש שנהגו לעשות חלות עגולות

הטעם: לפי שיצאו ישראל ממצרים התחייבו קרבן תודה לפי שיצאו מבית האסורים והיו מיורדי הים ובפסח א"א להביא חלות מפני חלות חמץ שבה והשלימו אחר הפסח, ולפי שחלות תודה היו עגולות עושים את החלות עגולות (מרן מהר"ד מבעלזא). ועוד זכר לעוגות שהוציאו ממצרים ומעמו בהם טעם מן והמן היה כזרע גד עגול (שם).

אכילת מצה אחר הפסח

יש הנוהגים: לאכול מצה בכל הסעודות שמפסח ועד שבועות והטעם: משום חביבות המצה (דרכי חיים ושלום אות תרלג, ספר מנהגי בעלז). ויש הנוהגים: לאכול מצה רק בסעודות שבת בלבד (ערכי יהושע אות קנו).

מנהגו של הגאון מווילנא שלא לאכול מצה שיוצאים בה ידי חובה בפסח (מעשה רב ס"ס קפא), הטעם: כדי לעשות היכר שמצות אכילת מצה בפסח אינה להנאה אלא מנורת הבורא (שם).

רמז מהפסוק (שמות יב יח) "בראשון בארבעה עשר יום לחודש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחדש בערב" תירגם התרגום "עד יומא דעשרין וחד לירחא ברמשא דעשרין ותרין תיכלין חמיע" ומזה שהוסיף "תיכלין חמיע" בא לומר מנהג של גדולים לטעום חמץ מיד במוצאי יו"ט, הטעם: כדי לעשות היכר בין זמן האיסור והמותר בחמץ (תורת תמימה שם).

לימוד מסכת שבועות ומסכת סוטה

יש הנוהגים: ללמוד מסכת שבועות או מסכת סוטה, הטעם ללמוד מסכת שבועות: לפי שיש בו מ"ט דפים כמנין ימי העומר (ספר זכרון יהודא, מנהגי חת"ס פ"ב סעיף כא). מסכת סוטה: לפי ששוות מנחת סוטה וקרבת העומר ששניהם משעורים (מנחת עומר כג, ב).

לכתבו בראש המכתב יום למטמונים

יש הנהוגים: כשכותבים מכתב בעומר לציין בראשו "כך וכך למטמונים", והטעם: כדי לזכור את יום ספירת העומר ובכך לא יבוא למעות (ספר התודעה).

שילוח הקן בימים אלו

יש אומרים: שאין לקיים מצות שילוח הקן במ"ט ימי העומר (אור לציין פרק יז אות ו בשם הרש"ש הנהגת השמש על עץ חיים שער פו פרק ג).
יש אומרים: שמותר (הגר"ש"א וכך מובא בשם הגר"ק ספר מבית לוי קובץ עניני הפסח דף לה). מכיון שהיא מצווה עוברת (בשם בעל מנחת יצחק שקיים המצווה מטעם זהבית וי יור"ד שילוח הקן).

מנהג לספור שנית אחר תפילת

שחרית (כה"ח הפס"פ).

יש הנהוגים בכל יום אחר תפילת שחרית שסופר החזן מה שספרו בלילה וחוזרים הציבור לספור עימו, והטעם: כדי שאם אחד שכח לספור בלילה תעלה לו ספירה של הבוקר ויכול להמשיך לספור אם ברכה ואין מברך על ספירה זו.

סדר התפילות בימי הספירה

"אב הרחמים" בכל שבתות השנה, לפני תפילת מוסף, מנהגינו לומר "אב הרחמים", פרט לשבתות שמברכים בהם

את החודש, או שחלו בימים שבהול אין אומרים בהם תחנון, או כשיש ברית מילה בבית הכנסת. אפילו הכי בשבתות שבין פסח לשבועות אומרים "אב הרחמים" (שו"ע רפד ג, ומשנ"ב רפד ס"ק יח).
והטעם: לפי שבימי אלו היו צרות רבות לישראל ונחרבו כמה קהילות קודש (פרי מגדים רפד, משנ"ב שם ס"ק יח). טעם אחר: כדי להזכיר נשמות תלמידי רבי עקיבא שנפטר בזמן הזה (לבוש תצנ"ד).

שבת מברכים של חודש אייר, יש שנהגו לאומרו בשבת זו, ומנהג הגר"א שגם בשבת זו אין אומרים "אב הרחמים" (מעשה רב עה קלח).

תחנון

אין אומרים תחנון מאסרו חג פסח עד אחר ר"ח אייר (שו"ע תכט ב).
והטעם: כיון שרוב החודש בקדושה לפיכך עושים כולו קודש (מג"א תכט ב, לבוש שם א, משנ"ב שם ס"ק ז).

טעם אחר: כיון שלעתיד לבוא יהיה חינוך בית המקדש כל ז' ימים שאחר הפסח (עיין מסכת סופרים כא ה"א) דיבנה ביו"ט ואין מערבין שמחה בשמחה (הת"ס אות תכט).

יש שביארו בלשון אחר: כיון שיש לנו לעשות סימן שאנו מאמינים

ומצפים ושמחים לקראת ביאת הזמן ההוא והמיקל בו חוששים שאינו מצפה או אינו שמת.

יו"כ קטן חודש אייר: אין אומרים תפילת יום כיפור קטן בערב ראש חודש אייר, והטעם: משום ניסן שאסור להתענות בחודש זה (שו"ע תרל"ט).

בדבר גשמים בין פסח לשבועות

יש אומרים: שהגשמים שמן פסח עד עצרת הם רפואה גדולה לכל התחלואים ואין לך רפואה גדולה כמוה בכל הרפואות. דהיינו שיעמוד מתחת לגשם ולגלות קצת ראשו כדי שירד הגשם על ראשו וגם לפתוח פיו בכדי

שירד הגשם לתוך פיו ממש ומן העצרת (סגולות ישראל מערכת ג' בסוף אות לד, אמירי פנחס אות שה).

יש אומרים: שיותר מועיל סגולה זו בל"ג בעומר על פי מה שכתב האריז"ל על סוד המילים "בורא רפואות" שיש לכיון לספירת הוד ויום ל"ג בעומר הוא הוד שבהוד ומסגול לרפואה ובפרט הגשם ביום ל"ג בעומר הוא סימן ברכה (סגולות ישראל שם).

חודש אייר מסוגל לרפואה

חודש אייר מסוגל לרפואת הגוף, והטעם: לפי שבחודש זה תחיל לרדת מן לישראל היוצאים ממצרים והוא נקרא לחם אבירים, דהיינו לחם שנבלע באיברים (יומא עה, א) ולא היה בו שום חולי ושום מכאוב ונשאר דבר זה בטבעו של חודש אייר (עיין הת"ס שבת דף קמו, בני יששכר מאמרי אייר אות ג).

רמז לדבר "כי אני ה' רופאך" ר"ת אינן ר היו"ד אחד.